

การพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวม

วิกฤตปฐมวัยและแนวทางแก้ไข

การพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม

คณะผู้ศึกษาและ : ดร.ชนิพรรณ จาติเสถียร

สังเคราะห์งานวิจัย : ดร.กันตวรรณ มีสมสาร

ดร.อภิรดี ไชยกาล

บรรณาธิการ : ธิดา พิทักษ์สินสุข

ออกแบบสิ่งพิมพ์ : สมกิต วงศ์มาก

จัดพิมพ์โดย

สมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทยในพระราชูปถัมภ์

สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

พิมพ์ครั้งที่ 1 : กันยายน 2560

จำนวน : 4,000 เล่ม

พิมพ์ที่ : บริษัท พลัสเพรส จำกัด

การพัฒนาเด็กปฐมวัย

อย่างเป็นองค์รวม

การพัฒนาเด็กปฐมวัย

อย่างเป็นองค์รวม

เด็กปฐมวัยจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมโดยพัฒนาอย่างรอบด้านและสมดุล ทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา เพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์และพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ มีร่างกายสมบูรณ์แข็งแรง เคลื่อนไหวได้อย่างคล่องแคล่ว มีจิตใจที่แจ่มใสเบิกบาน สามารถควบคุมอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม รู้จักและเข้าใจตนเอง เอาใจเขามาใส่ใจเรา ชื่นชมสิ่งรอบตัว ช่วยเหลือตนเองได้ อยู่ร่วมและทำงานกับคนอื่นได้อย่างมีความสุข มีคุณธรรม จริยธรรม มีความรับผิดชอบ มีทักษะชีวิต ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย มีความสามารถในการคิดและแก้ปัญหา สามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเอง มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ สมดังจุดมุ่งหมายของการปฏิรูปการศึกษาที่ต้องการให้เด็กเป็นทั้ง “คนดี คนเก่ง และมีความสุข”

แต่ในปัจจุบันเด็กปฐมวัยถูกระงับจากทั้งทางบ้านและ โรงเรียนมากเกินไป เด็กถูกเร่งให้อ่านออกเขียนได้ บวกเลข ถูกให้ท่องจำและทำสิ่งต่างๆเกินวัย ด้วยคาดหวังให้เด็กเป็นคนเก่ง แต่แท้จริงแล้วการเป็นคนเก่งเพียงอย่างเดียวไม่สามารถทำให้เด็กประสบความสำเร็จในชีวิตและอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การมุ่งสอนวิชาการ ให้เด็กเรียนจากแบบเรียน ผูกทักษะผ่านการทำแบบฝึกหัด ให้นั่งฟังครูสอนทั้งวันนั้น ไม่เหมาะสมกับพัฒนาการและลักษณะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย เป็นการมุ่งพัฒนาเฉพาะทางด้านสติปัญญา ทำให้เด็กขาดโอกาสที่จะพัฒนาทักษะสำคัญอื่นๆ ในช่วงเวลาทองที่สมองของเด็กจะเปิดรับการเรียนรู้ได้ดีที่สุด เด็กไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นองค์รวมและไม่สามารถพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ ยิ่งไปกว่านั้นการสอนที่ครูเป็นผู้บอก อธิบายและออกคำสั่ง เด็กเป็นผู้รับข้อมูล ไม่ได้ลงมือกระทำ สำรวจ ทดลอง และไม่ได้นำความรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้เด็กขาดโอกาสที่จะพัฒนาทักษะที่จำเป็นในการดำเนินชีวิตในสังคมอนาคต

คู่มือการพัฒนาเด็กปฐมวัยอย่างเป็นองค์รวมฉบับนี้ จะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยได้มีแนวทางในการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมได้ถูกต้อง เหมาะสม และสอดคล้องกับพัฒนาการและการทำงานของสมอง ซึ่งเด็กควรได้รับการพัฒนาทุกด้านไปพร้อมกัน ได้เรียนรู้อย่างอิสระเหมาะสมกับวัย ได้มีโอกาสเลือก ได้มีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อม มีความสุขกับการได้เล่น สำรวจ ทดลอง และใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า และควรหลีกเลี่ยงการพัฒนาแต่ด้านสติปัญญาจนเลยพัฒนาการด้านอื่น การจัดประสบการณ์ที่ไม่เหมาะสมกับวัย เรียนรู้ตามผู้ใหญ่กำหนดเพียงฝ่ายเดียว ขาดโอกาสในการเล่น หากพ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู หรือผู้ดูแลเด็กได้ปฏิบัติตามแนวทางที่ควรทำและหลีกเลี่ยงสิ่งที่ไม่ควรทำ จะช่วยให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ พัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพและเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติต่อไป

การพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมจะช่วยให้เด็กมีพัฒนาการอย่างเต็มศักยภาพและนำไปสู่การเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ที่เป็นทั้งคนดี คนเก่ง และมีความสุข คู่มือนี้จะช่วยให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และผู้ดูแลเด็ก มีแนวทางในการพัฒนาเด็กทั้งด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ จิตใจ ด้านสังคมและด้านสติปัญญา ด้วยวิธีการที่ถูกต้องและสอดคล้องกับพัฒนาการและการทำงานของสมอง เพื่อให้เด็กเติบโตขึ้นเป็นพลเมืองที่ดีมีคุณภาพต่อไป ช่วยให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง รวมทั้งครู และผู้ดูแลเด็ก สามารถพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวมได้อย่างเหมาะสม

ความเก่งอย่างเดียวไม่
สามารถทำให้เด็กปฐมวัย
เติบโตเป็นคนที่มีความสามารถได้

“พ่อแม่ ผู้ปกครอง ควรทำอย่างไรดี”

- ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา เพราะพัฒนาการทุกด้านต่างมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงและส่งผลต่อกันและกัน
- เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือก ได้ตัดสินใจทำสิ่งต่างๆ ตามความสนใจอย่างเหมาะสมกับวัย เช่น เลือกเสื้อผ้าที่จะใส่เอง เลือกนิทานที่จะให้อ่านให้ฟัง เลือกสถานที่ที่จะไปเที่ยวในวันหยุด
- เปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลองทำสิ่งต่างๆ ในขอบเขตที่เหมาะสมและไม่เป็นอันตรายต่อตัวเด็ก โดยเริ่มจากกิจกรรมง่ายๆ ใกล้ตัวเด็ก เช่น ให้แต่งตัวเอง ให้ช่วยเหลืองานบ้านง่ายๆ ให้สำรวจสิ่งรอบตัว ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความมั่นใจและสามารถพึ่งพาตนเองได้

- เน้นให้เด็กอ่านออกเขียนได้ คิดเลขได้ มากกว่าการพัฒนาด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และสังคม การที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดูให้ความสำคัญกับพัฒนาการเพียงบางด้าน ทำให้บางด้านถูกละเลยและอาจส่งผลให้พัฒนาการด้านอื่นมีปัญหา
- ตัดสินใจแทนเด็กทุกเรื่อง การที่พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดูคิดและตัดสินใจแทนเด็กทุกเรื่อง จะทำให้เด็กขาดความมั่นใจในตนเอง ไม่กล้าคิด และไม่กล้าตัดสินใจ
- ไม่ยอมให้เด็กทำสิ่งต่างๆ ด้วยตนเอง เนื่องจากกลัวว่าเด็กจะเกิดอันตราย ทำให้เด็กขาดโอกาสที่จะเรียนรู้และทดลองทำสิ่งต่างๆ

- **เข้าใจว่าเด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน** ชื่นชมสิ่งที่เด็กทำได้สำเร็จ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดูควรเข้าใจและยอมรับในความแตกต่างของเด็กแต่ละคน มองเห็นสิ่งดีในตัวเด็ก สนับสนุน และชมเชย เมื่อเด็กทำสิ่งที่ดีหรือประสบความสำเร็จ
- **ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทุกด้านไปพร้อมกัน** ทั้งกิจกรรมที่เกี่ยวกับการคิด การใช้เหตุผล จินตนาการ และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้สมองซีกซ้ายและซีกขวา ได้พัฒนาอย่างสมดุล

- **เปรียบเทียบเด็กกับพี่น้องหรือเพื่อนที่ทำสิ่งต่างๆ ได้ดีกว่า** ทำให้เด็กไม่เห็นคุณค่าในตนเอง และไม่กล้าแสดงออก
- **ให้เด็กทำกิจกรรมเชิงวิชาการมากกว่าการทำกิจกรรมศิลปะ ดนตรี การออกกำลังกาย** เนื่องจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดู เชื่อว่าความสามารถทางด้านวิชาการจะทำให้เด็กเก่ง จึงละเลยกิจกรรมอื่น

● ดูแลสุขภาพกาย โดยคำนึงถึงการทำงาน ของสมอง ดังนี้

- ให้เด็กได้รับประทานอาหารที่มีประโยชน์ครบ 5 หมู่ และมีคุณค่าต่อสมอง เช่น ปลา ไข่แดง พืชตระกูลถั่ว ข้าวกล้อง ลูกเดือย ผักใบเขียว มะเขือเทศ กัลฉ่าย ส้ม น้ามะพร้าว ฯลฯ ในสัดส่วนที่เหมาะสม และหลากหลาย
- ให้เด็กดื่มน้ำสะอาดในปริมาณเพียงพอ โดยให้เด็กจิบน้ำบ่อยๆ เพื่อให้ร่างกายดูดซึมน้ำอย่างมีประสิทธิภาพและช่วยให้สมองมีความชุ่มชื้นและรับรู้สิ่งต่างๆ ได้ดี
- ให้เด็กเข้านอนเป็นเวลาและนอนวันละอย่างน้อย 10 - 12 ชั่วโมง ซึ่งจะช่วยให้ร่างกายได้พักผ่อนและสมองได้จัดลำดับข้อมูลที่ได้รับมาตลอดวัน นอกจากนี้ในเวลาที่เด็กนอนหลับสนิท สมองจะหลั่งฮอร์โมนที่ช่วยให้ร่างกายของเด็กเจริญเติบโตออกมา

● พัฒนาเด็กแบบตามใจ โดย

- ให้เด็กได้รับประทานอาหารขยะ เช่น แสมเบอร์เกอร์ ไก่ทอด พิซซ่า ขนมกรุบกรอบ เช่น มันฝรั่งทอดกรอบ ข้าวโพดอบกรอบ ข้าวเกรียบ อาหารที่มีรสหวานจัด เช่น ลูกอม ช็อกโกแลต อาหารที่ใส่ผงชูรส ของหมักดอง ซึ่งทำให้เด็กมีภาวะโภชนาการที่ไม่เหมาะสม เช่น อ้วน หรือขาดสารอาหาร
- ให้เด็กดื่มน้ำใส่น้ำตาล น้ำอัดลม ชา กาแฟ ซึ่งทำให้เด็กติดรสหวาน และส่งผลต่อการนอนหลับของเด็ก
- ให้เด็กนอนดึก นอนไม่เป็นเวลา หรือพักผ่อนไม่เพียงพอ ซึ่งส่งผลต่อสุขภาพและการเจริญเติบโตของเด็ก

- ขวนเด็กออกกำลังกายและเคลื่อนไหว เช่น วิ่งเล่น ปั่นจักรยาน อย่างน้อย วันละ 30 นาที และควรให้เด็กออกไปเล่นกลางแจ้ง ให้ได้รับแสงแดด ในช่วงเช้า และเย็น ได้สัมผัสธรรมชาติและอากาศบริสุทธิ์ ซึ่งช่วยเพิ่มออกซิเจนและผ่อนคลายความตึงเครียด ส่งผลให้สมองทำงานได้ดี

● ดูแลสุขภาพใจโดยคำนึงถึงการทำงาน ของสมอง ดังนี้

- สร้างความมั่นคงปลอดภัยทางจิตใจ โดยกอดและสัมผัสเด็ก ซึ่งการสัมผัสที่อ่อนโยนจะช่วยกระตุ้นการสมองเชื่อมโยงกันมากขึ้นและทำงานได้ดียิ่งขึ้น
- พูดจกกับเด็กด้วยน้ำเสียงที่นุ่มนวล ทำให้เด็กรู้สึกอบอุ่นและมั่นคง
- ให้อิสระในขอบเขตที่เหมาะสมและปลอดภัย เช่น ให้เด็กได้สำรวจและเลือกทำกิจกรรมตามความสนใจโดยอยู่ในสายตาของผู้ใหญ่
- ใช้เหตุผลกับเด็ก อธิบายเหตุผลให้เด็กเข้าใจด้วยภาษาง่ายๆ เช่น ถ้าไม่แปรงฟัน ฟันจะผุและปวดฟัน

- ให้เด็กนั่งอยู่กับที่เฉยๆเป็นเวลานาน เช่น ปล่อยให้นั่งดูโทรทัศน์หรือเล่นเกม หรือโทรศัพท์มือถือเป็นเวลานาน ทำให้สมองไม่ได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม

● พัฒนาเด็กโดยไม่คำนึงความรู้สึกของเด็ก

- ไม่กอด สัมผัส หรือแสดงความรักต่อเด็ก ทำให้เด็กขาดความอบอุ่นมั่นคงทางจิตใจ
- พูดเสียงดังหรือตะคอกเด็ก ทำให้เด็กเกิดความกลัวและคุ้นชินกับความก้าวร้าวทางวาจา
- วางกฎเกณฑ์ให้เด็กทำอย่างเข้มงวด เช่น ให้เด็กทำตามสิ่งที่ผู้ใหญ่กำหนดอย่างเคร่งครัด ทำให้เด็กเกิดความเครียดและวิตกกังวล
- ใช้อารมณ์กับเด็ก ลงโทษเด็กด้วยอารมณ์ หรือด้วยเหตุผลที่ไม่สมควรหรือขู่เด็ก เช่น จะไม่รัก จะให้ตำรวจจับ ตีแกลกินตับ ส่งผลให้เด็กกลัวและกังวล

- **เข้าใจและยอมรับอารมณ์ความรู้สึกของเด็กทั้งทางบวกและทางลบ** เช่น ดีใจ เสียใจ พอใจ โกรธ อิจฉา ซึ่งจะช่วยให้เด็กสามารถรับรู้และเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของตนเอง
- **ให้คำแนะนำและช่วยให้เด็กจัดการกับอารมณ์ต่างๆได้อย่างเหมาะสม** เช่น สอนให้เด็กเข้าใจอารมณ์ความรู้สึกของผู้อื่นและรู้จักเห็นอกเห็นใจผู้อื่น สอนให้เข้าใจว่าเด็กมีอารมณ์โกรธได้ แต่แสดงออกให้เหมาะสม
- **เปิดโอกาสให้เด็กได้ช่วยเหลือตนเองและทำกิจวัตรประจำวันได้อย่างเหมาะสมกับวัย** เช่น หารับประทานอาหารเอง ให้นำเสื้อผ้าที่ใส่แล้วไปใส่ตักกร้าผ้า เพื่อให้เด็กสามารถช่วยเหลือตนเองได้และฝึกความรับผิดชอบ
- **หาโอกาสให้เด็กได้พบปะและเล่นกับเด็กอื่น** โดยพาไปเล่นกับญาติพี่น้อง เพื่อนบ้าน พาไปเล่นที่สนามเด็กเล่นในหมู่บ้าน เพื่อฝึกให้เด็กได้เข้าสังคมกับเด็กอื่น

- **ไม่ยอมรับอารมณ์ความรู้สึกทางลบของเด็ก และสอนให้เด็กปกปิดอารมณ์ความรู้สึกทางลบ** เช่น เมื่อเด็กหกล้มก็บอกว่าไม่เป็นไร ไม่เจ็บ ไม่ต้องเสียใจ ไม่ต้องร้องไห้ ทำให้เด็กเก็บกดอารมณ์
- **ปล่อยให้เด็กแสดงอารมณ์ต่างๆได้ตามต้องการ** แม้ว่าไม่เหมาะสมก็ไม่ห้ามปราม เช่น เมื่อเด็กโกรธก็ปล่อยให้เด็กทุบตีผู้ใหญ่ เด็กอยากได้อะไรแล้วไม่ได้ก็กรี๊ดร้องโวยวาย
- **ช่วยเด็กทำกิจกรรมทุกอย่างในชีวิตประจำวันหรือ ไม่ให้เด็กช่วยเหลือตนเอง** พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดูทำกิจวัตรประจำวันทุกอย่างให้เด็ก เนื่องจากกลัวว่าเด็กทำงานไม่เรียบร้อยหรือใช้เวลานาน
- **เลี้ยงเด็กให้อยู่แต่กับครอบครัวไม่มีสังคมข้างนอกร้าน** ทำให้เด็กขาดโอกาสในการสร้างความสัมพันธ์กับเด็กอื่น และส่งผลต่อการปรับตัวและการเข้าสังคม

- สอนให้เด็กรู้จักมารยาททางสังคม เคารพกฎกติกา การรอคอย การแบ่งปัน การดูแลสิ่งแวดล้อม และสาธารณสมบัติ ด้วยการเป็นแบบอย่างที่ดี พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดูควรเตรียมเด็กให้สามารถอยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเหมาะสม เช่น สอนให้เด็กขอบคุณ ขอโทษ รู้จักต่อคิว ผลัดกันเล่น ซึ่งการสอนที่ดีที่สุด คือ การเป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก
- เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่นทุกวันและได้เล่นอย่างหลากหลายลักษณะตามความสนใจ ทั้งเล่นในร่ม เล่นกลางแจ้ง เล่นอิสระ เล่นเกมที่มีกติกา เล่นบทบาทสมมติ เล่นของเล่น
- จัดหาของเล่นที่สามารถส่งเสริมพัฒนาการได้อย่างครอบคลุมและสมดุล และเหมาะสมกับวัย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดู ควรจัดหาของเล่นที่หลากหลายและเหมาะสมกับวัยของเด็ก เช่น ภาพตัดต่อ ของเล่นสร้างสรรค์ ช่วยพัฒนาทางด้านสติปัญญา จักรยาน 3 ล้อ ชิงช้า ช่วยพัฒนาทางด้านร่างกาย

- คิดว่าเด็กเล็กเกินไปที่จะสอนมารยาทและกฎกติกา และไม่เป็นแบบอย่างที่ดีให้แก่เด็ก พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดูปล่อยให้เด็กสิ่งต่างๆ ทำตามใจ เนื่องจากเข้าใจว่าเด็กยังเล็ก ยังไม่รู้เรื่อง รอให้โตก่อนจึงค่อยสอน ซึ่งแท้จริงแล้วเด็กควรได้รับการปลูกฝังตั้งแต่วัยเด็ก
- ให้เด็กทำกิจกรรมอื่นๆ จนไม่มีเวลาเล่น โดยจัดตารางให้เด็กเรียนพิเศษทุกวัน ให้เด็กทบทวนเนื้อหาหรือทำกิจกรรมทางวิชาการแทนการเล่น เนื่องจากไม่เห็นความสำคัญของการเล่น
- ให้เด็กเล่นแต่ของเล่นสำเร็จรูป ของเล่นที่ไม่ส่งเสริมการคิดและการเรียนรู้ เช่น ของเล่นที่ส่งเสียงหรือเคลื่อนไหวได้เองเมื่อกดปุ่มเปิด รวมทั้งของเล่นที่ไม่เหมาะกับวัย เช่น ให้เด็กเล่นเกมคอมพิวเตอร์ ทำให้เด็กขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่

- **เล่นกับเด็กอย่างมีคุณภาพ** การใช้เวลาอย่างมีคุณภาพกับเด็กสำคัญกว่าระยะเวลาในการเล่น ดังนั้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดูจึงควรใช้เวลาเท่าที่สะดวกเล่นกับเด็กด้วยความเต็มใจ กระตือรือร้นที่จะเล่น สร้างบรรยากาศที่สนุกสนานและมีความสุข
- **อ่านหนังสือนิทานให้เด็กฟังอย่างสม่ำเสมอ** ชวนให้เด็กมีส่วนร่วมในการอ่าน เช่น ชวนเด็กอ่านหนังสือด้วยกัน ให้เด็กได้เลือกซื้อหนังสือนิทานที่ชอบ เพื่อสร้างประสบการณ์ทางภาษา ปลูกฝังนิสัยรักการอ่าน และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในครอบครัว
- **ประสานความร่วมมือกับทางโรงเรียน** เพื่อให้ได้แนวทางในการพัฒนาเด็กที่สอดคล้องกันระหว่างบ้านและโรงเรียน พ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดู ควรเอาใจใส่ดูแลเด็ก ติดต่อสื่อสารกับทางโรงเรียน และนำแนวทางการพัฒนาเด็กของทางโรงเรียนมาใช้ที่บ้าน

- **อ้างว่าไม่มีเวลาเล่นกับเด็ก** พ่อแม่ ผู้ปกครอง และ ผู้เลี้ยงดูจึงไม่เล่นกับเด็ก ทำกิจกรรมอื่นขณะที่เด็กเล่นหรือปล่อยให้เด็กเล่นตามลำพัง
- **ให้อ่านแบบเรียน** หนังสืออ่านเพิ่มเติม ความรู้ และทำแบบฝึกหัดแทนการอ่านนิทาน ทำให้เด็กเกิดทัศนคติไม่ต้องการอ่านและไม่รักการอ่าน
- **ให้ครูและผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ทำหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็กเพียงฝ่ายเดียว** ทั้งที่จริงแล้วพ่อแม่ ผู้ปกครอง และผู้เลี้ยงดูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญและใกล้ชิดกับเด็กเป็นอย่างมาก หากร่วมมือกับทางโรงเรียนในการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการแล้ว จะช่วยให้การพัฒนาเด็กเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

“ครู ผู้ดูแลเด็ก ควรทำอย่างไรดี”

- พัฒนาเด็กให้ครบทุกด้านและเหมาะสมกับวัย ครูและผู้ดูแลเด็กควรพัฒนาเด็ก ทั้งด้านสุขภาพอนามัย การควบคุมกล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก การเข้าใจอารมณ์ความรู้สึก การแสดงอารมณ์ได้อย่างเหมาะสม การมีสุนทรียะ การช่วยเหลือตนเอง การทำงานและอยู่ร่วมกับผู้อื่น การรับผิดชอบ ต่อสังคมและ สิ่งแวดล้อมรอบตัว การคิด การใช้ภาษาในการสื่อสาร การมีทักษะในการแสวงหาความรู้ การมีทักษะชีวิต โดยคำนึงถึงวุฒิภาวะ ความพร้อม และลักษณะการเรียนรู้ของเด็ก เช่น ให้เด็กเรียนรู้จากการเล่น เรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า

- เร่งรัดการสอนและการเรียนรู้โดยไม่คำนึงถึงวุฒิภาวะและความพร้อมของเด็ก เช่น ให้เด็กนั่งฟังครูสอนเป็นเวลานาน ทำตามคำสั่งของครู สอนให้เด็กเขียนทั้งที่กล้ามเนื้อยังไม่พร้อม

- **สอนเรื่องที่ใกล้ตัว มีความหมายกับเด็ก และสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้** เช่น เรื่องร่างกายและการดูแลรักษาร่างกาย ครอบครัวและการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในการอยู่ร่วมกัน ยานพาหนะและการปฏิบัติตนที่เหมาะสมในการเดินทาง
- **จัดกิจกรรมที่พัฒนาความฉลาดรอบด้าน** ครูและผู้ดูแลเด็กควรจัดกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น ด้านมิติสัมพันธ์ ด้านภาษาด้านดนตรี ด้านการเคลื่อนไหวของร่างกาย ด้านการเข้าใจธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้เด็กได้รับการพัฒนาความฉลาดอย่างครบถ้วน
- **จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมทั้งสมองซีกซ้ายและสมองซีกขวาอย่างสมดุล** เช่น ให้เด็กทำกิจกรรมเกี่ยวกับจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ควบคู่ไปกับกิจกรรมที่ส่งเสริมการคิด ซึ่งเป็นการให้สมองทั้งสองซีกได้ทำงานและพัฒนาอย่างสมดุล
- **จัดกิจกรรมที่หลากหลายและคำนึงถึงรูปแบบการเรียนรู้ของเด็ก** ให้เด็กได้เลือกทำอย่างอิสระ ตามความสนใจ ความถนัดและความต้องการของตนเอง

- **สอนเนื้อหาที่เกินวัยและไกลตัวเด็ก** โดยนำเนื้อหาในระดับประถมศึกษามาสอน เช่น การสอนอ่านเขียนสะกดคำ การบวกลบเลขใจทก
- **เน้นวิชาการหรือให้เวลากับการพัฒนาเด็กด้านใดด้านหนึ่งมากเกินไป** เช่น มุ่งให้เด็กอ่านเขียนหนังสือมากกว่าการทำกิจกรรมศิลปะ ดนตรี การเล่นกลางแจ้ง เด็กจึงขาดโอกาสที่จะได้รับการพัฒนาความฉลาดด้านอื่นๆ
- **เน้นแต่กิจกรรมที่ใช้สมองซีกซ้าย** เช่น สอนวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ การอ่านและเขียนสะกดคำมากกว่ากิจกรรมด้านสุนทรียะที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการ
- **จัดกิจกรรมอย่างเดียวให้เด็กทำเหมือนกันหมดทั้งห้อง** ให้เด็กทำกิจกรรมตามที่ครูกำหนดให้ทุกครั้ง การที่ครูและผู้ดูแลเด็กไม่เปิดโอกาสให้เด็กได้เลือกทำกิจกรรมที่เด็กสนใจ ทำให้เด็กเกิดความเบื่อหน่ายและไม่สนใจทำกิจกรรม

- จัดกิจกรรมโดยคำนึงถึงค่านิยม วัฒนธรรม ศาสนาและความเชื่อของบริบทที่เด็กอาศัยอยู่ เช่น การนำนิทานพื้นบ้าน ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดกิจกรรม
- จัดเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ช่วยกระตุ้นการเรียนรู้และพัฒนาการอย่างหลากหลายและรอบด้าน ครูและผู้ดูแลเด็กจัดเตรียมสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่มีความหลากหลาย เพราะสื่อวัสดุอุปกรณ์แต่ละชนิดจะช่วยพัฒนาเด็กแตกต่างกัน เช่น แป้งโดว์ช่วยพัฒนากล้ามเนื้อเล็กและเสริมสร้างจินตนาการ จิกซอร์ช่วยพัฒนาทางด้านสติปัญญาและความสัมพันธ์ระหว่างมือและตา เพลงช่วยพัฒนาทางด้านอารมณ์และสติปัญญา

- ไม่เชื่อมโยงการจัดกิจกรรมให้เข้ากับความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมและศาสนาของเด็ก ทั้งที่สามารถทำได้ เช่น สอนวันสำคัญทางศาสนาโดยไม่เชื่อมโยงกับประเพณีของท้องถิ่น
- เตรียมเฉพาะสื่อกระดาษ ดินสอ หรือให้เด็กทำแต่ใบงานและแบบฝึกหัด ซึ่งเป็นการพัฒนาเด็กเพียงบางด้าน เด็กขาดโอกาสในการพัฒนาด้านอื่นอย่างครบถ้วน และทำให้เด็กขาดแรงจูงใจไม่ยอมทำกิจกรรม

● **จัดประสบการณ์การเรียนรู้โดยคำนึงถึงการทำงานของสมอง ดังนี้**

- จัดกิจกรรมที่ทำให้สมองส่วนอารมณ์เปิด เช่น การทำสมาธิ เคลื่อนไหว ประกอบเพลง ปรบมือตามจังหวะ ให้ทำกิจกรรมที่ชอบ สนุกสนาน เพลิดเพลิน ทำให้เด็กกระตือรือร้น และสนใจที่จะเรียนรู้
- จัดกิจกรรมให้เด็กได้ลงมือกระทำ สังเกต สำรวจ ทดลอง ค้นคว้าและ ค้นหาคำตอบด้วยตนเอง ได้เรียนรู้ จากของจริงผ่านประสาทสัมผัสอย่างน้อย 3 ด้าน เพื่อกระตุ้นให้สมองทำงานหลายส่วนและสามารถจดจำ ได้ดีขึ้น
- พัฒนาทักษะในช่วงหน้าต่างแห่ง โอกาสซึ่งเป็นช่วงเวลา que เด็กเรียนรู้ ได้ดีที่สุด

● **สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับการทำงานของสมอง** โดยจัดบรรยากาศให้อบอุ่น มั่นคง ปลอดภัย ผ่อนคลาย ชมเชย ให้กำลังใจ และยอมรับเด็ก ทำให้เด็กมีความสุขและเกิดการเรียนรู้ที่ดี

● **จัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เด็กเป็นฝ่ายรับข้อมูลเพียงอย่างเดียว**

- ให้เด็กนั่งนิ่งอยู่กับที่ ทำกิจกรรมที่ครูกำหนดอย่างเงียบๆ
  - เน้นการฟังครูบรรยายและการท่องจำ ซึ่งไม่สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ที่ดี
  - ไม่ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทักษะที่สำคัญในแต่ละช่วงวัย ทำให้เด็กเสียโอกาสที่เรียนรู้ในเวลาที่เหมาะสม
- **คาดหวังกับเด็กมากเกินไป** ตำหนิเด็ก ตะโกนหรือใช้เสียงดังกับเด็ก ลงโทษทางร่างกาย เปรียบเทียบกับเด็กคนอื่นที่ทำงานได้ดีกว่า ทำให้เด็กเกิดความเครียด และกดดันซึ่งไม่ส่งผลดีต่อการเรียนรู้

- จัดสรรเวลาให้เด็กได้เล่นทั้งกลางแจ้ง และในร่มทุกวันอย่างน้อยวันละ 60 นาที ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีสุขภาพแข็งแรง กระฉับกระเฉงคล่องแคล่ว มีอารมณ์ร่าเริง แจ่มใส
- วางแผน กำหนดจุดมุ่งหมาย และจัด กิจกรรมการเล่นเพื่อกระตุ้นให้เด็กได้ เรียนรู้ผ่านการสำรวจ สังเกต ทดลองและมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมรอบตัว
- มีส่วนร่วมในการเล่นกับเด็ก เพื่อส่งเสริม การเรียนรู้ของเด็ก โดยดูแลให้เด็กเล่น ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ดูแลการใช้ ของเล่นให้ถูกต้องตามวัตถุประสงค์ของ การเล่น ให้คำแนะนำในการเล่น และเป็น แบบอย่างที่ดีในการเล่น
- จัดหาของเล่นและเครื่องเล่นที่มีความ หลากหลาย ส่งเสริมพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน เหมาะสมกับวัย สะอาด ปลอดภัย และมี จำนวนเพียงพอกับเด็ก

- ให้ทำกิจกรรมทางวิชาการจนไม่มีเวลา ให้เด็กได้เล่น หรือมีเวลาให้เด็กเล่นน้อย ทำให้เด็กขาดโอกาสในการพัฒนาทักษะ สำคัญต่างๆ
- ให้เด็กเล่นเพื่อฆ่าเวลา เช่น ให้เด็ก เล่นเพื่อรอก่อนเปลี่ยนกิจกรรม ให้เด็ก เล่นเมื่อมีเวลาเหลือ ทำให้เด็กไม่ได้รับ ประโยชน์จากการเล่นอย่างเต็มที่
- ปลอมยให้เด็กเล่นตามลำพัง ครูและ ผู้ดูแลเด็กทำกิจกรรมอื่นขณะที่เด็กเล่น ไม่เข้าไปดูแลในขณะที่เด็กเล่น ซึ่งเด็ก อาจเกิดอันตราย เล่นผิดวิธี หรือไม่ได้รับ ประโยชน์จากการเล่นอย่างที่ตั้งใจไว้
- ใช้งบประมาณในการซื้อแบบเรียน แบบ ฝึกหัด แบบคัดลายมือ มากกว่าการซื้อ ของเล่นหรือผลผลิตของเล่น มีของเล่น ไม่เพียงพอกับความต้องการของเด็ก

okmd

สมาคมอนุบาลศึกษาแห่งประเทศไทย
โพธาราม ๒๕๖๕